

UN CÀNON AL MARGE DEL CÀNON

Gonçal López-Pampló
Universitat de València

*A Lluís Vila,
per la complicitat i la conversa*

1. REALITATS NOVES PER A PROBLEMES VELLIS

El desenvolupament del paradigma comunicatiu associat a les tecnologies de la informació i la comunicació —en el qual estem totalment immersos actualment— ha contribuït al naixement de formats de publicació que, alhora que reclamen el seu propi estatus, qüestionen els formats precedents. Aquest canvi ha provocat un sotrac del qual encara no ens hem recuperat i existeixen raons fonamentades per a pensar que l'impacte ha de ser durador i més intens a mesura que passe el temps. Si ens limitem al tema que ens ocupa, fa uns anys, fa pocs anys, no podíem imaginar que a hores d'ara estariem parlant de l'entitat del blog com a possible espai per a la literatura i en particular per a una de les formes de l'assaig, el diari. L'existència mateixa dels blogs, encara que retrospectivament ens pugua semblar un desenvolupament lògic d'internet, era inimaginable des del nostre horitzó d'expectatives. Totes aquestes evolucions ens demanen una reflexió profunda sobre determinades qüestions, la majoria clàssiques en la història de la teoria de la literatura, que poden veure's transformades substancialment.

Així, en aquestes pàgines em propose esbossar algunes idees, i llançar algunes hipòtesis, sobre un tema especialment complex, tant que ha merescut, per part de l'organització del V Simposi Internacional de Literatura Autobiogràfica, una atenció especial. Em referisc, no cal dir-ho, a la qüestió del cànon i, en particular, a la relació entre cànon literari i blogs. Com veuran, i avance ací una part substancial de la meua conclusió, els blogs reben una pressió que podríem anomenar *canònica* des d'angles molt diferents, des d'instàncies acadèmiques i editorials fins a sistemes de selecció de continguts en internet (pense, sobretot, en els cercadors i els marcadors socials).

He escrit l'adjectiu *canònica* en cursiva perquè no m'atrevisc a usar-lo en propietat sense dir primer què entendre ací per cànon. A grans trets, seguiré les consideracions de Pozuelo (2000) al voltant d'aquesta qüestió: el cànon és un concepte inestable, canviant al llarg del temps i en funció de l'escola crítica que el conceptualitza i, per tant, no és possible —ni legítim— reduir-lo a una definició única. Tanmateix, existeixen plantejaments que poden resultar més satisfactoris i, sobretot, més operatius que uns altres. Per exemple, davant de la coneguda afirmació de Bloom (1994) que el cànon es basa en l'originalitat intrínseca d'una determinada obra literària, trobe molt més suggerent la manera com Pozuelo (2000, 105) aplica algunes reflexions de Pierre Bourdieu (2002) sobre el camp literari a l'àmbit específic del cànon.

En efecte, encara que Bourdieu no pretén abordar la qüestió del cànon directament, sinó un assumpte de molt més abast, Pozuelo posa de manifest que es tracta d'una aportació que ens dona llum al voltant del funcionament dels processos pels quals se seleccionen i es fixen unes obres determinades en un període concret de la història d'una cultura. En aquest sentit, en l'obra de Bourdieu trobem diverses afirmacions que, en la pràctica, ens ajudaran a delimitar allò que entendre per cànon al llarg de les pàgines següents. Per exemple, l'afirmació que la història del camp literari «es la historia de la lucha por el monopolio de la imposición de las categorías de percepción y de valoración legítimas» (BOURDIEU: 2002, 237) ens porta a la conclusió que el cànon és un producte d'aquesta imposició i, de més a més, un element clau d'aquesta lluita. Una lluita, d'altra banda, que Bourdieu situa com a motor de la història del camp: «*hacer época significa indisolublemente hacer existir una nueva posición más allá de las posiciones establecidas, por delante de estas posiciones, en vanguardia, e, introduciendo la diferencia, producir el tiempo*». A partir d'aquestes coordenades, entenem el cànon com el resultat d'una estratègia que té a veure amb els processos de selecció i fixació d'aquelles característiques que, partint de les qualitats aparentment objectives del text, contribueixen a consolidar les posicions de poder en el camp literari, com també les formes de comportament dels seus ocupants i els moviments d'entrada o eixida que s'hi produeixen.

Per un moment, deixe ací la qüestió del cànon per tractar, encara que siga puntualment, un altre tema complex en el qual no voldria aprofundir, entre altres coses perquè estic segur que suscitarà reflexions molt més autoritzades i oportunes en altres articles d'aquest recull. Em referisc a les característiques que ha de tindre un bon diari des del punt de vista del cànon o, dit d'una manera menys taxativa, quins elements configuren la poètica del diari i en quins diaris això es manifesta de manera més reeixida.

Aquestes preguntes han rebut respostes que s'han assajat, sense anar més lluny, en diverses edicions del Simposi Internacional de Literatura Autobiogràfica. En aquest sentit, m'agradaria destacar l'aportació d'Anna Esteve (2007) al voltant del dietari català actual; igualment, voldria recordar l'anàlisi sistemàtica de l'assaig com a gènere literari de José Luis Gómez-Martínez (1981). Es tracta de dues coordenades que, encara que separades en el temps i diferents en el propòsit, m'han servit molt per a la redacció d'aquestes pàgines. No plantejaré, per tant, si els blogs responen o no a les característiques que aquests autors atribueixen, respectivament, als dietaris en particular i a l'assaig en general. Em limitaré a constatar la idea que el blog, per les seues característiques formals (LÓPEZ-PAMPLÓ: 2007) és especialment susceptible de convertir-se en un espai possible per a l'assaig i, en particular, per al dietari.

Aquesta afirmació, tanmateix, ens porta a una tercera idea, amb la qual acabaré aquesta llarga introducció. Com he dit al començament, el blog és un fenomen recent, amb poc més de vuit anys de recorregut, i un dels primers mitjans nadius d'internet (LÓPEZ: 2005, 135). Des del començament ha demostrat ser un format de publicació versàtil que no es pot reduir a una definició genèrica, fora de la coneguda afirmació que el presenta com una pàgina web, de caràcter generalment subjectiu, amb una sèrie d'entrades datades disposades en ordre cronològic invers. És comprensible que molts d'aquests blogs no tinguen res a veure amb la literatura, però que molts altres, en canvi, sí que tinguen aquell *aire de família* que, com diu Adell (2005, 102) parafrasejant Genette i Wittgenstein, tenen totes aquelles coses que són, alhora, la literatura. Així, en la mesura que és una publicació electrònica, i en la mesura que el conside-

rem com un espai possible per a la literatura, hem d'entendre el blog en el marc de la literatura digital.

Fins ací, el raonament sembla prou consistent, però si hi aprofundim una miqueta no tardarem a adonar-nos que provoca molts dubtes. El primer, evidentment, és la consideració que ens ha de meréixer allò que acabem d'anomenar literatura digital —o literatura hipertextual, com també en diuen. A grans trets, podem fer bona l'afirmació que és aquella literatura que es publica en un suport electrònic i que, en conseqüència, es basa en una arquitectura hipertextual, és a dir, en una sèrie de nodes units entre ells de manera no seqüencial (VEGA: 2003, 9), cosa que fa que aquests productes no es puguin imprimir. Més encara, l'hipertext és una noció profundament amenaçadora per a la mentalitat prèvia al canvi de paradigma comunicatiu, que és encara habitual —i no ho dic com un retret, sinó com una constatació, perquè no pot ser d'una altra manera. Com diu Tolve (2003, 37), «para los que se han criado en la fe de la perdurabilidad de la palabra impresa, el texto electrónico parece inestable y epistemológicamente poco aprehensible». Si fem un pas més enllà, ens adonem que aquesta inestabilitat provoca un replantejament profund de la mateixa noció de cànon. D'acord amb Blanco (2003, 68), «se puede decir más veces, pero no más claro: el concepto de hipertexto, en su sentido recto, dinamita la noción de canon como tal».

En efecte, si el cànon té com a objectius principals la selecció i la fixació, la multiplicitat i el moviment inherents a l'hipertext els compliquen terriblement. Perquè, per dir-ho en termes de Bourdieu, l'hipertext capgira gran part dels *habitus* propis del camp literari i porta a les seues fronteres les regles d'un camp nou, el digital, que amenaça d'assimilar-lo, no només per allò que comparteixen, sinó pel que el camp digital té d'inclusiu, de dominant, en el paradigma comunicatiu actual. En última instància, l'hipertext, com a ariet del nou camp, replanteja d'una manera nova la vella pregunta sobre l'essència de la literatura. Al marge de la impossibilitat de respondre, aquest qüestionament té uns efectes pràctics considerables, perquè afecta directament les categories de percepció i valoració legítimes que determinen les regles del camp literari. A partir d'una combinació de les reflexions de Bourdieu (2002) i Adell (2005), podem afirmar que, si assumim la literatura digital com un

subgènere dins de l'etiqueta de literatura, estarà sotmesa a les regles del camp literari —també, clar, a les regles de subversió o modificació d'aquest camp, a allò que Bourdieu (2002, 347) anomena *l'espai dels possibles*. En canvi, si l'entendem com una manera diferent de *ser* literatura, tan diferent que pesa més l'adjectiu *digital* que el nom *literatura*, haurem de considerar-la més en el camp digital que no en el literari.

2. ENTRE EL CAMP LITERARI I EL CAMP DIGITAL

Com poden haver comprovat, he llançat ací la noció de camp digital com a analogia de la idea de Bourdieu de camp literari o, millor dit, com a aplicació de la seua idea de *camp* —en realitat molt àmplia— a les relacions socials mediades per un ordinador. Si fem una cerca en Google d'aquestes dues paraules entre cometes, no en trobarem moltes referències. Si ampliem la cerca a unes altres llengües (*champ digital*, *digital field*, *campo digital*, etc.) obtindrem alguns resultats que, com era previsible, ens indiquen que no és la primera vegada que s'estableix aquesta analogia, però que tampoc s'hi ha aprofundit excessivament. Encara que siga un poc agosarat, em sembla que es tracta d'un fet que apunta a la idea que el camp digital encara es troba en una fase inicial, és a dir, que aquells que s'interessen per estudiar-lo, si més no a partir de les idees de Bourdieu, es trobaran davant la gènesi d'un camp nou.

Evidentment no es tracta ara de plantejar quines són les regles d'aquest camp, sinó de destacar alguns fenòmens que demostren la relació entre allò literari i allò digital, una relació inevitable, en la qual col·lisionen hàbits i comportaments, creences i pràctiques d'allò més diverses. Més encara, limitarem el nostre propòsit a descriure en quina mesura un format de publicació digital (els blogs), que s'assembla molt a una de les formes de l'assaig (els dietaris), pateix la pressió de les forces dels dos camps: el literari, d'una banda, i el digital, de l'altra. Atés que ens centrem, sobretot, en la idea de cànon, haurem d'intentar descriure com es produeix una tibantor entre els agents reticents a la inclusió dels blogs en el camp literari i els partidaris d'aquest moviment. Perquè dotar els blogs de legitimitat per a entrar en aquest camp implica un primer pas en la seua consideració canònica —en la seua selecció i, el que és més delicat, la seua fixació.

Si aparcuem per un moment l'enfocament sociològic de Bourdieu i mirem de fixar-nos exclusivament en els trets formals dels blogs, haurem d'acceptar que responen en molts casos, com ja he insinuat més amunt, a la caracterització del dietari actual feta per Esteve (2007). Des d'aquest punt de vista, trobem uns elements més o menys objectius que justifiquen que els blogs siguin, si més no, susceptibles de merèixer un examen canònic des de la perspectiva del dietari literari —siga quin siga el resultat. Tornant al plantejament de Bourdieu, molts agents del camp literari han fet gestos que apunten en aquesta direcció. L'atenció creixent que susciten els blogs en els departaments universitaris de literatura o en diferents plataformes crítiques n'és una prova excel·lent (MADRENAS & RIBERA: 2007). Això fa que adquirisquen un valor simbòlic notable, però alhora trobem nombrosos exemples que demostren que també tenen un valor comercial important: no són poques les editorials d'arreu del món que han publicat llibres a partir de blogs, i no són pocs els autors que han aconseguit popularitat (fins i tot internacionalment) gràcies als seus blogs.

Aquesta *popularitat* és una de les claus de volta de la qüestió. Si en lloc de dir-ne popularitat en diem *legitimitat*, ens adonarem que les normes que regulen la valoració que una determinada proposta mereix en el camp literari són ben diferents de les que mereix en el camp digital. Aquesta diferència, tanmateix, no les exclou mútuament, sinó que justifica la comunicació entre els dos camps. Fa poc, l'escriptor Manuel Baixauli afirmava en el *Quadern d'El País* que internet ha esdevingut un espai de creixement per a la literatura, que eixampla les possibilitats d'interacció entre autors i lectors, gràcies, sobretot, a les lectures successives i relacionades que els bloguistes fan de diversos llibres. Ara bé, precisament perquè la manera de seleccionar i relacionar els continguts pròpia de la blogosfera (o, més ben dit, de la Web 2.0) no té res a veure amb els hàbits anteriors a internet, es generen formes de classificació que no responen al que s'espera de les regles del camp literari. Al meu entendre, els cercadors i els marcadors socials són els dos mecanismes de selecció que més difereixen de qualsevol estratègia anterior. Com tractaré de justificar a continuació, les dinàmiques generades per aquests

fenòmens contribueixen a subratllar l'adjectiu *digital* i a minimitzar el nom *literatura* quan parlem de blog.

El terme Web 2.0,¹¹⁶ al qual acabem de fer referència, serveix per a definir l'estat actual de la Web, basada en la interacció entre els usuaris, que creen els sistemes de gestió i publicació de continguts i que els comparteixen mitjançant xarxes socials d'abast universal. Els blogs, com a fenomen general, o la Viquipèdia, com a cas específic, són dos exemples clars del que estem dient. En aquest punt trobem una de les diferències clau entre el camp digital i el camp literari: en el camp digital qualsevol usuari pot ser emissor, qualsevol persona amb unes condicions d'accés bàsiques a internet pot publicar-hi el que vulga, sense les restriccions que limiten l'entrada al camp literari. No cal dir que, potencialment, això provoca una inflació de continguts que desborda qualsevol perspectiva. Davant la possibilitat de la saturació i el desordre, s'imposa la necessitat de seleccionar i d'esmolat els nostres mecanismes crítics (CASSANY: 2006, 200). Amb la seua confiança en la «intel·ligència de les multituds» —un concepte que entusiasma i fa feredat alhora, i que els convida a explorar—, la Web 2.0 ha permès el naixement d'estratègies col·lectives de selecció de continguts, basades en aplicacions informàtiques en línia, lliures i fàcils d'usar. És el cas, ben conegut, de Delicious¹¹⁷ o Mr. Wong,¹¹⁸ dels quals parlarem més avant. Prèviament hem de recordar que, tot i l'impuls d'aquests sistemes de marcatge social (*social bookmarking*,¹¹⁹ en anglés), gran part dels usuaris d'internet segueixen confiant en els resultats que proporciona un cercador general com ara Google o Yahoo. Que aquests resultats no depenen de les preferències dels usuaris, sinó d'uns poderosos càlculs informàtics que relacionen variables diverses per tal d'intentar oferir a l'internauta el resultat més aproximat a la seua cerca és cosa sabuda. Cal tindre ben present, per tant, el poder canònic d'aquests recursos i de les empreses que els controlen. Des d'aquesta perspectiva, el monopoli de les pràctiques legítimes dins del camp digital,

¹¹⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Web_2.0. Data de consulta: 22 d'octubre de 2010

¹¹⁷ <http://delicious.com>. Data de consulta: 22 d'octubre de 2010

¹¹⁸ <http://www.mister-wong.es>. Data de consulta: 22 d'octubre de 2010

¹¹⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Social_bookmarking. Data de consulta: 22 d'octubre de 2010

encara que no pertany a Google o a Yahoo, depén en gran mesura de la voluntat d'aquestes corporacions. Això té implicacions directes en l'àmbit literari: un blog de caràcter assagístic no apareixerà entre els primers resultats d'un cercador pels seus valors literaris, o per la seua proposta artística específica, sinó per raons més prompte mecàniques, com ara el nombre d'enllaços que conté a altres pàgines o el sistema de publicació emprat.

En canvi, la rellevància que obté el mateix blog en un marcadors social sí que pot tindre relació amb allò que els usuaris perceben i no amb càlculs matemàtics i operacions estadístiques. De la mateixa manera que abans cada usuari desava les seues preferències en un llistat d'adreces d'interés, ara és possible publicar aquestes adreces en línia i compartir-les, per mitjà d'etiquetes que les classifiquen, amb altres persones. Així, si cerquem *assaig* en la pàgina de Delicious, ens trobarem, en cinqué lloc, el blog d'*El quadern gris*¹²⁰ —el qual, per cert, està tenint un èxit notable, cosa que mereixeria una anàlisi en profunditat, ja poden imaginar per què. Hi ha qui planteja dubtes al voltant de l'adequació de l'etiqueta dietari per a *El quadern gris*. Bé, el fet que aparega en Delicious si hi cerquem l'etiqueta *assaig* demostra que una part dels usuaris d'internet considera que, com a mínim, el blog extret d'aquesta obra mereix ser trobat per aquells internautes interessats per aquest gènere literari. Una part d'usuaris, tinguem-ho present, molt reduïda: aquests marcadors socials, en general, provenen del món anglosaxó i, en conseqüència, les llengües minoritzades, com també els assumptes minoritaris, tenen una visibilitat relativament limitada. Ara bé, com que la Web 2.0 permet una gran possibilitat de moviments, existeixen iniciatives de marcatge social adreçades directament a comunitats específiques, com és el cas de La Tafari, ¹²¹ pensada per als usuaris de llengua catalana. Més conegut és el cas de Menéame¹²² —el qual, tot i que està en castellà, inclou referències a la cultura catalana.

¹²⁰ http://elquaderngris.cat/blog/?page_id=15. Data de consulta: 22 d'octubre de 2010

¹²¹ <http://latafanera.cat>. Data de consulta: 22 d'octubre de 2010

¹²² <http://meneame.net>. Data de consulta: 22 d'octubre de 2010

Entre els cercadors generals i els marcadors socials trobem cercadors especialitzats que tenen en compte les preferències dels usuaris, com és el cas de Technorati,¹²³ on trobem resultats provinents, majoritàriament, de blogs.

Totes aquestes possibilitats, que acabem d'esbossar precipitadament, posen de manifest els problemes teòrics que genera aquest nou paradigma comunicatiu. Calen treballs específics que estudien en profunditat les relacions entre aquestes xarxes socials i el mercat editorial, per exemple. Tenim l'obligació de preguntar-nos si, a pesar del seu potencial lliure, aquestes xarxes no són sinó un amplificador d'allò que el mateix mercat considera legítim. En aquest cas, veuríem com les forces comercials del camp literari entren en el camp digital per tal d'aprofitar-se dels seus recursos. També ho podríem veure des de la perspectiva contrària: en quina mesura el mercat literari cedeix a la pressió dels usuaris de la xarxa i atén les seues preferències, manifestades per mitjà dels marcadors socials, per exemple? Aquesta cessió és una necessitat estratègica acceptada de bon grat o, per contra, és un accident que s'assumeix de mala gana?

Siga com siga, trobe que el camp digital, si és que el podem anomenar així, respon en gran mesura a les normes del discurs de la *plaza pública*, com suggereix Patrizia Calefato (2005, 116) a partir de la coneguda idea de Bahktin. Com la plaza bahktiniana —grotesca també—, internet expressa una pluralitat de veus i llengües, una confusió de posicions socials i jerarquies on es barregen l'oralitat i l'escriptura, els estils col·loquials i les experimentacions lingüístiques més agosarades. Es tracta d'un espai en què sorgeixen comunitats noves, regides per normes encara canviants, que es comuniquen per mitjà de codis i gèneres discursius extraordinàriament inestables. Enmig d'aquesta plaza, en la qual, a poc a poc, també es desenvolupen pràctiques d'exclusió i control (pràctiques, en definitiva, de *delimitació* del camp), algunes veus reclamen una certa atenció per als blogs i el seu impacte en la literatura. Conèixer un exemple concret d'aquesta crida, saber en quins termes s'expressa i quin ressò obté és el que ens ocuparà fins al final d'aquest article.

¹²³ <http://www.technorati.com>. Data de consulta: 22 d'octubre de 2010

3. EL CAS DE *LA CATOSFERA LITERÀRIA*

L'escriptor Toni Ibàñez s'ha convertit en un dels activistes més destacats a favor de la causa dels blogs en la literatura catalana. Si adaptàrem aquesta afirmació a l'enfocament teòric de la primera part d'aquest assaig, podríem dir que és una de les persones que, des de dins del camp literari, ha dut a terme una activitat més intensa per a comunicar-lo amb el camp digital. Al marge de les seues iniciatives estrictament personals (moltes de les quals posen de manifest la connexió entre blogs i dietaris), vull destacar ara que Ibàñez és el principal promotor d'un llibre que ha obtingut un ressò important gràcies al fet que es presenta com la «primera antologia de blogs en català». *La catosfera literària*, publicada l'any 2008 per l'editorial Cossetània, de Valls, exhibeix de manera clara les seues credencials en el títol: el terme *catosfera*, que ha merescut una entrada pròpia en la Viquipèdia, és una proposta del mateix Ibàñez per a denominar tots aquells blogs escrits en català. Fins ací, cap problema; el blog és un format de publicació basat en textos i aquests han d'estar escrits en alguna llengua. Per tant, el terme *catosfera*, no del tot eufònic, però certament descriptiu, ens serveix per a sintetitzar la idea de blogosfera en català. L'adjectiu *literària*, en canvi, ens remet als problemes que, al començament d'aquest article, havíem associat al concepte de *literatura digital*: en aquest cas, *catosfera* pressuposa l'adjectiu *digital*, però no, evidentment, el nom *literatura*. Davant d'això, el llibre coordinat per Ibàñez intenta donar arguments que justifiquen la consideració literària d'una sèrie de blogs escrits en català. Que aquest valor literari es pugui associar a l'assaig en general i al dietari en particular és una qüestió que, tot i que el mateix Ibàñez la tracta en el llibre, no centra ni de bon tros els esforços argumentatius del conjunt de la proposta.

La catosfera literària és una antologia que inclou cent entrades de cent blogs diferents. Una cerca per la Xarxa ens permetria reconstruir el procés de selecció de les entrades amb una notable precisió cronològica. Sense entrar en aquesta qüestió, em limitaré a constatar que Ibàñez, a partir d'una trobada anomenada, precisament, *Jornades de la Catosfera*, va promoure una crida perquè li enviaren entrades de blogs, a partir de les

quals un grup de persones faria la tria que finalment apareix al llibre. No cal dir que ací trobem dues estratègies que aprofiten, respectivament, les possibilitats del camp digital i del camp literari. La primera, obrir una convocatòria pública a través d'internet, es beneficia de la llibertat de la Xarxa, de la possibilitat d'actuar-hi sense limitacions externes i d'arribar fàcilment a un gran nombre d'usuaris, molts dels quals no pertanyen, ni de bon tros, al món literari. La segona pertany plenament al camp literari i no és sinó una vella estratègia de posicionament: llançar una antologia que, al marge de la qualitat de cada un dels textos antologats, adquireix valor en tant que proposta, en tant que, per dir-ho en termes de Bourdieu (2002, 237), *institució d'una diferència que pretén fer època*. *La catòsfera literària*, al meu entendre, representa l'assalt d'un camp —el digital— a un altre —el literari— amb una consciència clara de quin és *l'instrument de ruptura* (Bourdieu 2002: 310): el potencial literari que presenten els blogs, capaços d'eixamplar els límits de la literatura com l'havíem coneguda fins ara. Aquesta és la idea principal que trobem en els textos amb més càrrega programàtica del llibre, com ara el pròleg de Biel Mesquida (no debades li reserven un lloc d'honor) o l'entrada del mateix Toni Ibàñez. Ambdós destaquen el gran potencial dels blogs com a espai d'escriptura lliure i, com diu Mesquida, provisional. Aquesta consciència del temps en l'escriptura és, sense dubte, una de les constants del dietari. Per això Ibàñez (2008, 88), amb un to propi d'un manifest —d'un discurs, de fet—, afirma: «Bloguejo tot deixant petjades virtuals, anotacions d'un dietari digital que s'està transformant en el meu *Opus Magnum*». La temporalitat esdevé clau en la mesura que implica un camí obert: el dietari és una obra tancada, fixa, acabada, mentre que el blog és una obra en marxa, que *es fa* en el temps i *és* en el temps. Lògicament, des de la perspectiva tradicional del cànon és molt difícil detindre un blog, cosa que explica que quasi tots els intents (i *La catòsfera literària* no n'és l'excepció) han consistit a imprimir una selecció d'entrades, de fragments que es poden aïllar i, per tant, fixar —despullats, per cert, dels seus atributs electrònics; reduïts, doncs, a una condició que no era la seua originalment.

Quina necessitat hi havia de proclamar els valors literaris del blog en un llibre? Sense dubte, presentar al cor mateix del camp literari un

argument *quantitatiu* (cent entrades, cent blogs, cent autors d'arreu dels territoris de parla catalana) que confirmara la potència d'aquest fenomen en el camp digital. Les diferents ressenyes que s'han publicat del llibre, l'atenció que, sense anar més lluny, mereix en aquestes pàgines, demostren que l'estratègia ha sigut reeixida: el camp literari se n'ha fet ressò i ha acceptat el repte proposat per un grup actiu de creadors de blogs. Que l'argument, de més a més, siga *qualitativament* vàlid és una qüestió que, per òbvies raons d'espai, deixarem per a una altra ocasió.

En quina mesura la iniciativa ha tingut èxit també en el camp digital? Si fem una ullada a Google, veurem que els termes exactes «catosfera literària» donen 30.200 resultats. A Yahoo, en canvi, n'obtidrem vora 64.000. Si ens centrem en cercadors més específics, Technorati, amb un marcat biaix anglosaxó, ens aporta 16 entrades amb l'etiqueta de «catosfera literària», mentre que Delicious, també de base anglosaxona, aporta un xifra gens menyspreable de 108 resultats. Menéame, propi de l'àmbit espanyol, aporta 536 resultats, mentre que La Tafari en dona 46. Tot plegat ens indica que els cercadors generals continuen sent capdavanters a l'hora de trobar resultats, si més no des d'una perspectiva quantitativa, i que els sistemes de marcatge social encara no han quallat entre nosaltres. Així i tot, no podem ignorar que *La catosfera literària* ha obtingut un ressò important en aquestes xarxes. Caldria un estudi molt detallat per veure en quina mesura els diferents blogs antologats són *populars* en les xarxes socials d'internet un per un. Igualment, en el cas d'autors consagrats al marge d'aquestes xarxes —o abans del seu esclat—, com és el cas de Biel Mesquida, hauríem de veure en quin grau interaccionen les regles del camp literari i del camp digital en la divulgació de la seua obra i, més encara, en el seu posicionament estratègic en les relacions de legitimitat que es produeixen en cada camp.

Ben mirat, *La catosfera literària* és una iniciativa de lletraferits, una estratègia de posicionament doble que aprofita les regles dels dos camps als quals s'adreça. És un exemple simptomàtic, representatiu, però totalment insuficient. Necessitem investigar quines són les regles pròpies del camp digital, aquelles normes específiques que, prescindint de la preocupació del que és literari o no, al marge de qualsevol aspiració teòrica o programàtica, seleccionen la informació en internet, estableixen

paràmetres de popularitat i fan visibles propostes que, fins i tot de manera inconscient, tenen un extraordinari potencial artístic. Dic *artístic* perquè no m'atrevisc a dir *literari*. Ni tan sols sé si vull que siga així. La major part dels blogs que m'agraden, els que configuren el meu cànon personal —o, dit d'una altra manera, els blogs als quals estic subscript—, no tenen un gran valor literari, si més no en els termes que m'han arribat des de les institucions que en legitimen el camp (allò que he après en la Universitat, allò que recomanen les llibreries, allò que publiquen les editorials). N'hi ha molts que, senzillament, són irrelevantes des del punt de vista de la literatura. Però m'interessen, m'encurioseixen i em commouen igualment. M'agradaria saber si vostés pensen el mateix.

BIBLIOGRAFIA

- ADELL, Joan-Elies (2005): «Sobre la nueva condición de la textualidad literaria», en Laura BORRÀS (ed.), *Textualidades electrónicas. Nuevos escenarios para la literatura*, Barcelona, UOC.
- BAIXAULI, Manuel (2007): «L'escriptor i l'oceà», *Quadern-El País* (23-10-08).
- BLANCO, Emilio (2003): «El canon en la era electrónica», en María José VEGA et al. (ed.), *Literatura hipertextual y teoría literaria*, Madrid, Marenostrom.
- BLOOM, Harold (1994): «All strong literary originality becomes canonical», en *The Western Canon*, Londres, Papermac.
- BOURDIEU, Pierre (2002): *Las reglas del arte. Génesis y estructura del campo literario*, Barcelona, Anagrama. Traducció de Thomas Kauf.
- CALEFATO, Patrizia (2005): «La escritura/lectura electrónica en la 'plaza' de la red», en Laura BORRÀS (ed.), *Textualidades electrónicas. Nuevos escenarios para la literatura*, Barcelona, UOC.
- CASSANY, Daniel (2006): *Rere les línies, sobre la lectura contemporània*, Barcelona, Empúries.
- ESTEVE, Anna (2007): «Panoràmica de la dietarística catalana de l'últim terç del segle XX», en Joan BORJA et al. (ed.), *Diaris i dietaris*, València, Denes.

- GÓMEZ-MARTÍNEZ, José Luis (1981): *Teoría del ensayo*, Salamanca, Universidad de Salamanca.
- IBÀÑEZ, Toni (ed.) (2008): *La catòsfera literària 08. Primera antologia de blogs en català*, Valls, Cossetània.
- LÓPEZ GARCÍA, Guillermo (2005): *Modelos de comunicación en internet*, València, Tirant lo Blanch.
- LÓPEZ-PAMPLÓ, Gonçal (2007): «Josep Pla, patró dels blogs?», en Joan BORJA et al. (ed.), *Diaris i dietaris*, València, Denes.
- MADRENAS, M. Dolors & Joan M. RIBERA (2007): «Entre l'articulisme, la memòria i la indefinició genèrica: cap a un nou concepte de diari/dietari?», en Joan BORJA et al. (ed.), *Diaris i dietaris*, València, Denes.
- POZUELO, José María & Rosa María ARADRA (2000): *Teoría del canon y literatura española*, Madrid, Cátedra.
- TOLVA, John (2003): «La herejía del hipertexto: miedo y ansiedad en la era tardía de la imprenta», en María José VEGA et al. (ed.), *Literatura hipertextual y teoría literaria*, Madrid, Marenostrium.
- VEGA, María José (2003): «Introducción a la literatura hipertextual», en María José VEGA et al. (ed.), *Literatura hipertextual y teoría literaria*, Madrid, Marenostrium.